

Вищевказані особливості середньовічної політики і естетики дозволяють окреслити межі їх діалогічної взаємодії.

По-перше, як політичні теорії, так і в естетику Середньовіччя характеризував принцип примату трансцендентного над іманентним, духовного над тілесним, який у політичних теоріях маніфестував себе у вигляді духовного і морально-етичного призначення держави, а у естетичних концепціях був представлений як художній принцип примату внутрішньої, одухотвореної краси над зовнішньою красою тілесної оболонки. Прикладом покладання єдиного світоглядного принципу у політичні теорії та естетичну концепцію Середньовіччя є, зокрема, ієрархія законів у політичних теоріях Томи Аквінського з її верховенством вічного і природного закону та «divinum lux» (божественне світло) як принцип готичної естетики.

По-друге, спільними світоглядними принципами політичних теорій Середньовіччя та і середньовічної естетики були символізм, архітектоніка та універсалізм. В даному контексті доречно порівняння держави із храмом. Як політико-державне, так і художньо-естетичне начала світогляду Середньовіччя були символами, які позначали вищий трансцендентний порядок світобудови; вони обидва тяжіли до раціонального і гармонійного сполучення елементів, відображаючи уявлення тогочасних людей про загальний розумний принцип світобудови; в кінці кінців вони конституювали своєрідний завершений мікрокосм, утворений гармонійним сполученням їх складових частин та вписаний у загальний порядок раціонального, створеного Богом світу.

По-третє, у світоглядній парадигмі середньовіччя як держава, так і мистецтво були не самоцінними, а мали цінність лише як знаки абсолютного і трансцендентального порядку. Безпосереднім призначенням храму – квінтесенції середньовічного мистецтва, – так і середньовічної держави було насамперед створення умов для спасіння душі. Середньовічні політичні теоретики обмежували державу моральним законом, утверджуючи водночас природні права індивіда (Св. Тома Аквінський найголовнішим з цих прав вважав право людини пізнавати Бога) як моральні імперативи правителя. Держава, яка перетворювалась на тиранію, втрачаючи, відтак, свою основну функцію – створювати умови для спасіння душі людини, – підпадала під різкий осуд усіх без винятку середньовічних політичних філософів. Подібним було й їхнє ставлення до мистецтва, яке замість того, щоб наближати людину до Бога, перетворювалось на самодостатню естетичну цінність, що віддаляла людину від богопізнання. Незважаючи, отже, на увесь свій універсалізм, середньовічний світогляд замикався на індивіді, якого трактував як тимчасового подорожнього,

що невдовзі має повернутися у вічність. У цьому контексті призначенням як держави було наблизити успішний фінал цієї подорожі. Середньовічне уявлення про самоцінність людини згодом стане основою для модерного західноєвропейського індивідуалізму і теорії невідчужуваних прав індивіда, які ляже в основу майбутніх демократичних держав Нового часу.

Бібліографічні посилання

1. Гвардини Р. Конец нового времени [Электронный ресурс] / Р. Гвардини. – Режим доступа : http://krotov.info/libr_min/04_g/gva/rdini.htm – Загл с экрана
2. Грицак, Я. Историки і час [Електронний ресурс] / Я. Грицак. – Режим доступу : <http://ucu.edu.ua/library/9077/> – Заголовок з екрану
3. Дионисий Ареопагит О божественных именах [Текст] / Дионисий Ареопагит. – СПб. : Глаголь, 1995. – 275 с.
4. Класики політичної думки [Текст]. – К. : Тандем, 2002. – 584 с.
5. Ле Гофф Ж. Цивилизация Средневекового Запада [Текст] / Ж. Ле Гофф. – М. : Прогресс, 1992. – 376 с.
6. Художественные модели мироздания [Текст]. – СПб : НИИ РАО, 1997. – 400 с.
7. Эко У. Искусство и красота в средневековой эстетике [Текст] / У. Эко. – СПб : Алетейя, 2003. – 256 с.
8. Robert S. Hoyt Europe in the Middle Ages [Text] / Hoyt S. Robert. – Harcourt : Brace & World, Inc., 1957.

Ланюк Е.Ю. Эстетика политических теорий западноевропейского Средневековья.

Выяснено формы взаимодействия политики у политических теориях западноевропейского Средневековья. Определены базовые черты средневекового мировоззрения и формы их воплощения в политических и эстетических концепциях. На этом основании установлено место и специфику комплексного характера взаимодействия политики и искусства в контексте мировоззренческой парадигмы западноевропейской средневековой цивилизации.

Ключевые слова: политика, государство, мировоззрение, культура, искусство, эстетика, диалогичность.

Laniuk Ye. The aesthetics of political theories of European Middle Ages.

The forms of dialogic interaction of politics and art in political theories of the Middle Ages are defined. The basic features of medieval worldview and the forms of its objectification in political and aesthetic theories are analyzed. On this basis the place and specificity of the complex character of interaction of politics and art in the worldview paradigm of the medieval civilization of the European West.

Key words: politics, state, worldview, culture, art, aesthetics, dialogic forms of interaction.

Надійшла до редколегії: 09.04.14 р.

УДК 323.21

Р. Лендьел

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Аналізовано проблеми етнонаціональної політики в умовах становлення громадянського суспільства. З поглибленням етнорегіональних відмінностей нагальним вбачається вироблення нових підходів до співіснування і взаємодії етнічних спільнот між собою та до відносин етнічних спільнот та етнічних груп з державою, підвищення ефективності державного та громадського регулювання етнополітичної сфери.

Ключові слова: громадянське суспільство, етнонаціональна політика, етнічні спільноти, політична нація.

Україна конституційно закріпила за собою статус демократичної, соціальної, правової держави, яка орієнтується на розбудову громадянського суспільства

[1]. Але громадянське суспільство не можна «побудувати» як щось нове поряд із не громадянським. Його можна утверджувати як нову якість політично

організованого суспільства, як середовище демократії, свободи і відповідальності за долю держави і нації [2, с. 3]. Щоденна діяльність інститутів громадянського суспільства, в тому числі етнічних громадських організацій, є необхідною умовою функціонування правової держави і демократичного врядування. І навпаки, ігнорування та придушення громадських ініціатив, відсутність механізмів участі громадськості й організацій громадянського суспільства у процесі ухвалення рішень призводять до стагнації суспільства, зростання корупції, усунення дедалі численніших груп громадян від розв'язання соціальних проблем на рівні громад і держави загалом.

Україна зараз проходить політичні випробування щодо того, чи не зруйнують відмінності окремих соціальних груп – етнічних, а ще більше регіональних – їхню здатність та їхнє бажання разом творити і розвивати демократичну державу, що посилює актуальність даного дослідження.

Протягом останніх десятиріч істотно посилилася наукова зацікавленість проблемами становлення і розвитку громадянського суспільства. У цьому сенсі виокремлюються наукові доробки таких українських вчених, як В. Бабкін, Є. Головаха, В. Горбатенко, І. Кресіна, А. Колодій, Н. Оніщенко, В. Пазенок, Ф. Рудич, В. Степаненко, Я. Шевченко, Ю. Шемшученко та ін.

Проблематика етнічної і політичної нації та демократизації суспільних відносин привертає увагу таких відомих українських науковців, як М. Вівчарик, І. Вільчинський, В. Євтух, В. Іщук, Г. Касьянов, М. Карabanов, В. Катигоренко, В. Колісник, О. Копиленко, В. Кулик, О. Майборода, Л. Нагорна, М. Панчук, Ю. Римаренко, С. Римаренко, М. Рябчук, Р. Чубаров, Л. Шкляр, М. Шульга та ін. У своїх працях вони порушують проблеми етнопонаціонального розвитку України та її регіонів, їх законодавчого врегулювання, становлення національної ідентичності та формування національної спільноти, стратегії розвитку України як поліетнічної держави.

Нинішню ситуацію в етнопонаціональній сфері характеризують такі проблеми, як: 1) поєднання процесів становлення української поліетнічної (політичної) нації і поглиблення етнорегіональних відмінностей, що заважає становленню спільної загальнонаціональної свідомості; 2) наявність розбіжностей в інтересах і потребах різних етнічних спільнот з ознаками міжетнічної конфліктогенності; 3) висока присутність еміграційних настроїв в середовищі етнічних неукраїнців, що має наслідком пасивність значної їх частини в участі у розбудові в Україні громадянського суспільства; 4) недостатня залученість корінних народів і національних меншин (крім росіян) у процес прийняття життєво важливих для них рішень; 5) відсутність ефективної координації заходів по реалізації державної етнопонаціональної політики в системі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Позитивною є тенденція зростання громадської активності етнічних спільнот, у т. ч. меншин, яка проявляється у збільшенні кількості їхніх громадських організацій. Ряд меншин утворили загальноукраїнські об'єднання своїх організацій. Утворилися також об'єднання громадських організацій різних етнічних спільнот, таких як Асоціація національно-культурних об'єднань, Конгрес національних громад та інших. Зазначимо, що громадські об'єднання, зокрема національно-культурні товариства, як інститути

громадянського суспільства, виступають елементом, що об'єднує суспільство і державну владу, а також інституціоналізують суспільні інтереси та виступають на їх захист на рівні публічно-правових відносин. Сьогодні в діяльності національно-культурних товариств беруть активну участь десятки тисяч людей. Саме громадські організації у більшості випадків беруть на себе безпосередню організаційну роботу із забезпечення прав національних меншин у сферах освіти, культури, інформації. Поруч з цим, періодично загострюються питання політичної участі етнічних спільнот та їх представників, і в цьому зв'язку – проблеми збереження атмосфери міжетнічної толерантності і протидії розпалювачам міжнаціональної ворожнечі.

Громадські організації етнопонаціональних меншин як інститути громадянського суспільства виконують наступні важливі функції:

- інститути громадянського суспільства, які представляють етнопонаціональні меншини, допомагають соціалізуватися представникам певної спільноти. Таким чином, вони самоорганізуються, самовиражаються і самореалізуються. Об'єднуючись у громадські організації, представники меншин мобілізуються;

- завдяки дієвому об'єднанню громадян відбувається осмислення, узагальнення, доведення до відома органів державної влади і посадових осіб місцевого самоврядування інтересів і потреб конкретних верств населення. У контексті етнопонаціональної політики національно-культурні товариства вказують на проблеми в середовищі своєї меншини, формують соціально значущі запити, які мають враховуватися в діяльності органів державного управління;

- інститути громадянського суспільства можуть доводити інформацію про напрямки державної етнопонаціональної політики до представників своєї меншини, тобто виступати каналом комунікації між владою і суспільством. Таким чином, відбувається інтенсифікація діалогу між громадянським суспільством і державою;

- об'єднуючись в організації, представники етнопонаціональних меншин мають можливість захищати свої інтереси у взаємодії з органами влади чи іншими організаціями в межах правових відносин.

В якій мірі виконуватимуться вищезгадані функції громадянським суспільством, залежатиме від рівня його розвитку і згоди на це держави.

Нова українська держава виникла як правова спадкоємиця УРСР і з відповідно нерозвинутим громадянським суспільством. Основна проблема, що постала перед Україною в розпочаті 1991 роком епохи трансформації, полягає в переході від суспільства тотального контролю та патронажу до суспільства, побудованого на європейських цінностях і принципах – політичній демократії, ринковій економіці та національній державі. Відповідно системі контролю та патронажу має бути протиставлена розвинута система самодіяльного громадянського суспільства. При цьому основна проблема полягає не стільки у створенні нових інституцій чи спілок, скільки в переосмисленні функцій старих і новостворюваних елементів громадянського суспільства за умов демократії, незалежності і ринку [3]. Тобто необхідно пришвидшити процес переходу від патерналістського типу взаємодії держави з етнічними спільнотами до етнічного плюралізму.

Здобуття державної незалежності України сприяло націоналізації українського етносу й етнічних та

етнографічних груп і водночас поглиблювало їхню етнічну диференціацію. Як стверджує І. Варзар, поліетнічне народонаселення всіх країн (України в тому числі) на якомусь етапі стане громадянським суспільством, об'єктивним базисом, над яким підноситься держава політична – соціальна, демократична і правова [4, с. 126].

Громадянське суспільство – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага [5, с. 18]. З одного боку, громадянське суспільство – це показник суспільної і громадської активності та ініціативності, а з іншого – це сукупність неурядових організацій різного типу й виду. Виходячи з обох визначень, розуміємо, що впровадження ефективної етнополітичної політики країни є неможливим без участі представників громадянського суспільства. Саме через національно-культурні товариства представники етнополітичних меншин у демократичних державах соціалізуються і беруть участь у суспільно-політичному житті країни.

Можна виділити наступні форми представництва етнічних інтересів:

1) органи самоврядування. Як свідчить світова практика, саме в органах місцевої влади представники меншин, маючи певну квоту або діючи самостійно, можуть повністю захищати свої інтереси. Взявши за основу українську історію, можна виділити принаймні три варіанти такого співіснування: національно-територіальна автономія, органи представництва національно-культурної або національно-персональної автономії, самочинні органи національного самоврядування.

2) національні політичні партії. Таке представництво має бути реалізоване в межах правового поля, тобто без прагнення «порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі» (Конституція України, Ст. 37). Зазвичай ця форма представництва може бути ускладнена процедурою реєстрації. Прикладом таких утворень є Партія угорців України та Демократична партія угорців України.

3) неполітичні громадські організації етнополітичних меншин – національно-культурні товариства, земляцтва, спілки, громади тощо. Саме цей вид представництва інтересів етнополітичних меншин є найбільш поширеним в Україні. Як показують дослідження, основним видом їх діяльності є збереження культурної спадщини та традицій [6, с. 56-57].

На основі аналізу напрямів і форм діяльності офіційно зареєстрованих (а це близько 1600, з яких 45 мають всеукраїнський статус) громадських організацій етнічних меншин (конференції, семінари, наради, асамблеї, форуми і т. ін. з наданням за підсумками їх роботи пропозицій до органів влади) Л. Лойко доходить висновку, що ці організації вже є тим суспільно-політичним механізмом, в якому кристалізуються і через який транслюються на владно-політичний рівень інтереси різноманітних етнічних громад українського суспільства [7].

Із вищесказаного зрозумілою є думка українського класика етнологічної науки України І. Варзара, що народонаселення найчастіше є об'єктом політики, суб'єктом же зрідка, і то опосередковано – лише через «всенародні» політичні партії (якщо в принципі такі можливі) та

громадсько-політичні утворення [4, с. 15].

Становлення в Україні громадянського суспільства – складний і суперечливий процес. Важлива роль у цьому процесі належить державі, яка хоча і не є складовою частиною громадянського суспільства, але має бути інституцією-партнером, рівноправним учасником діалогу щодо проблем і суперечностей, шляхів та засобів, ресурсів і перспектив, першочергових і стратегічних напрямів суспільного розвитку. А серед інституцій, які представляють громадянське суспільство, чільне місце належить організаціям етнополітичних меншин. Їх чисельність в Україні близько 20%, а отже, їх діяльність значною мірою впливає на становлення громадянського суспільства. Для створення більш сприятливих умов їх розвитку є необхідним:

- зміцнення юридичних рамок для етнополітичних меншин з врахуванням стандартів Ради Європи для кращого визнання їх самобутності;
- підтримка участі і сприяння ширшому вираженню самобутності етнополітичних меншин в області культури;
- утворення ЗМІ для етнополітичних меншин в окремих регіонах з врахуванням стандартів Ради Європи;
- надання підтримки культурному вираженню етнополітичних меншин.

У своїй етнополітичній політиці держава повинна підтримувати розвиток етнічної самобутності всіх національностей країни. Водночас держава має сприяти зміцненню єдності та солідарності українського суспільства, формуванню в свідомості всіх громадян загальноукраїнської самосвідомості та патріотизму. Лише дотримуючись таких основ, в Україні можна побудувати дієве повноцінне громадянське суспільство із залученням етнополітичного компоненту.

Шлях до європейських стандартів, який обрала Україна, – це розбудова демократичної правової держави, утвердження в ній громадянського суспільства, в якому ідея Української держави як Батьківщини всіх громадян, що проживають на її теренах, виступає силою, яка консолідує всі етноси України. Тобто мова йде про громадян, які є політично зрілими, володіють політичною свідомістю і готові брати на себе відповідальність за процеси, що відбуваються в державі. Як вважає І. Варзар, найбільш самодостойницьке, зріле і від держави незалежне є громадянське суспільство в соціумі на стадії нації [4, с. 128]. А. Колодій зазначає, що громадянське суспільство може існувати й в умовах політично неконсолідованої нації. Тоді в межах однієї держави воно розпадається на громадянське суспільство окремих етносів або етнічних націй. Проте наявність інтегрованої нації з усвідомленими спільними цінностями й прагненнями є дуже сприятливим чинником розвитку громадянського суспільства [8, с. 106]. Головним принципом та метою створення нації є участь у житті держави всіх її громадян, незалежно від етнічних чи інших відмінностей.

Нація є структурою, яка не має чіткого взаємозв'язку між її елементами та зовнішніми чинниками, тобто виглядає переважно аморфною. За Е. Шилзом, найважливішим із відносно аморфних зв'язків нації є її зв'язок із громадянським суспільством. Оскільки партикулярні асоціації підтримують існування нації, остання, в свою чергу, підтримує життєдіяльність громадянського суспільства. Відношення громадянського суспільства до нації є строкатим. Нація, безперечно, потрібна такому суспільству в якості консолідуючої основи. Вирішальна колективність у національній державі – це домінуюча

нація. Національність – необхідний інгредієнт, а, можливо, і передумова існування громадянського суспільства. Турбота про власну націю підсилює турботу про народний добробут [9].

Як вважають співробітники Національного інституту стратегічних досліджень, нація являє собою поєднання громадянського суспільства і держави. Національний інтерес постає як узагальнюючий інтерес, який знімає протиріччя між інтересами держави та громадянського суспільства [10, с. 10].

Основою для побудови політичної нації є добре сформовані політичні та економічні зв'язки, які підкріплені культурою, мовою, традиціями. Важливим є і те, що політична нація виражає волю усіх суспільно активних громадян в поліетнічному суспільстві. Політична нація формується на основі різних етнічних спільнот, які об'єднані спільною історичною долею, спільною державною мовою, загальнонаціональними цінностями та політичними інститутами, а також баченням спільного майбутнього [11, с. 138].

Взаємовідносини та умови існування титульної нації і етнонаціональних меншин визначаються різними чинниками, зокрема історичними, економічними, політичними (політичним режимом, політичною культурою тощо). Як показує світовий досвід, досягнути гармонізації міжетнічних відносин можна в результаті проведення послідовної етнонаціональної політики, розвитку громадянського суспільства та демократизації суспільства загалом. Саме конструктивна взаємодія титульної нації та національних меншин дає можливість державі успішно розвиватись, є джерелом політичної та соціальної стабільності і стає основою для розвитку політичної нації [11, с. 140].

Нові виклики для єдності держави, пов'язані з анексією Криму та військовими діями на кордоні України з Російською Федерацією, спричиняють «розмивання» державного суверенітету і стимулюють політизацію територіальних ідентичностей. Ця небезпека збільшується у контексті штучної актуалізації питання про автономізацію окремих регіонів країни та федералізацію. На переконання М. Михальченка і Ю. Шайгородського, добрі наміри про розвиток самоврядування шляхом федералізації регіонів України без врахування конкретно-історичних умов «можуть мати негативний результат – розрив на частини унітарної України. І жодні посилення на досвід Швейцарської конфедерації є недоречними. Надмірна регіоналізація у багатьох країнах веде якщо не до розколу (досвід Азії, Африки), то до сепаратизму (Іспанія, Велика Британія, Франція, Данія, Молдова тощо)» [12, с. 23]. Розмірковуючи про можливість федерування, слід пам'ятати і вивчати досвід інших народів Європи, зазначає М. Кармазіна. А він свідчить про те, що у період після Другої світової війни «лише одна-єдина європейська держава – Бельгія – трансформувалася з унітарної на федеративну. І зробила вона це поступово: зміни на рівні законодавства почалися ще на початку 1960-х років, а завершився процес більше ніж через 30 років, що допомогло уникнути багатьох проблем, а головне – зберегти стабільність у державі» [13, с. 37].

Україна ніколи не була країною з федеративним устроєм, однак була частиною федерації, хоча і формальної: Радянський союз прагнув на початку бути федерацією, але насправді це була унітарна імперія, в складі якої Україна була колоніальною територіальною одиницею. Зараз питання федералізації – це не природне

проростання внутрішніх запитів етнічних спільнот. Це питання провокується проросійськими силами з бажанням не стільки федералізувати, а більше розірвати Україну. Олігархічні групи на сході України підхопили нав'язану Росією ідею федералізації і підтримують сепаратистські настрої через те, що побоюються наслідків реформування системи місцевого самоврядування. Україні потрібна не федералізація, а децентралізація влади зі збільшенням повноважень органам місцевого самоврядування, щоб місцева влада мала більше повноважень з метою ефективнішого вирішення питань конкретного регіону.

Сьогодні світ рухається до наближення права всіх інституційних формуваль (територіальних громад та етнічних спільнот) бути самим собою, але в рамках єдиної держави. Бурхливі і трагічні події, пов'язані з надмірною політизацією етнічності, зростанням етноцентризму, аж до жажливих проявів етноциду, примушують не просто уважніше придивитися до проблеми етнополітики, а фактично змінити парадигму мислення в цій царині. Поліетнічність України постає в новій парадигмі джерелом багатства та життєздатності, а не причиною постійної ворожнечі та ненависті. Тож етнічні спільноти та їх інституції на рівноправних партнерських взаєминах з державною владою мають посісти чільне місце в державно-культурному будівництві на благо кожної родини і всієї України.

В цьому контексті перспективно вбачається модель громадянської нації, як її розуміють деякі українські вчені. Так, на думку А. Колодій, відмінність між політичною та громадянською націями полягає у ступені активності представників окремої нації, їхньої громадянської позиції та патріотизмі. Політизація етнічності може мати як позитивний, так і негативний зміст. До того ж, можна бути громадянином держави, але залишатися байдужим до її національних інтересів. Натомість громадянська нація означає те, що «населення країни з підданих або пасивної етнографічної маси перетворюється на активне громадянство, яке бере участь у державних справах, виходячи з принципу народного суверенітету, та здійснює самоідентифікацію на основі громадянських цінностей, спільної соціальної культури, а також формальної приналежності до громадянства країни» [14, с. 20]. Такій нації притаманні: 1) культурна самобутність; 2) політична консолідованість; 3) здатність на засадах громадянства інтегрувати національні меншини. Саме ці завдання стоять перед українським суспільством, і лише після їх виконання можна буде говорити про те, що усередині держави виникла громадянська нація [14, с. 106]. Нація співгромадян, на думку І. Кураса, «забезпечує максимально можливе узгодження інтересів різних етнічних спільнот України, зокрема з врахуванням регіональних умов їхнього буття» [15, с. 281–282].

Українська нація зробила вагомий крок до перетворення на «громадянську». Українські громадяни, представники різних національностей і конфесій, під час буремних подій «революції гідності» показали свою зрілість та здатність відстоювати громадянську позицію, а тому є всі підстави говорити про те, що в Україні сформувалося громадянське суспільство і роль етнічних спільнот у його зміцненні має посилюватися.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141, зі змінами, внесеними згідно із Законом від 08.12.2004р. // Відомості Верховної Ради України.

– 2005. – № 2. – Ст. 44.

2. Кресіна І. О. До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року [Текст] / І. О. Кресіна // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6 (15). – С. 3.

3. Доморослий В. Громадянське суспільство і національні проблеми. [Електронний ресурс] / В. Доморослий // Актуальні питання сучасної економіки: Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (Умань, 20-22 січня 2010 р.) – Режим доступу : <http://udau.edu.ua/library.php?pid=536> – Заголовок з екрану

4. Варзар І. М. Політична етнологія: пропедевтичний курс [Текст]: авт. підруч. / І. М. Варзар. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 354 с.

5. Політологічний енциклопедичний словник [Текст]: навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.

6. Лойко Л. І. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства [Текст] / Л. І. Лойко // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5 (14). – С. 51 – 60.

7. Лойко Л. І. Етнополітична суб'єктність громадських організацій етнічних меншин України [Текст] : дис... д-ра політ. наук: 23.00.05 / Л. І. Лойко, Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 473 с.

8. Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні [Текст] : моногр. / А. Ф. Колодій. – Львів : Червона Калина, 2002. – 275 с.

9. Шилз Е. А. Нація, національність, націоналізм і громадянське суспільство [Електронний ресурс] / Едвард Альберт Шилз // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2001. – № 21. – Режим доступу : <http://www.ji.lviv.ua/n21texts/shilz.htm> – Заголовок з екрану

10. Громадянське суспільство як основа демократичного розвитку України: Аналітична доповідь [Текст] / за заг. ред. Н. В. Грицяк. – К. : НІСД, 2009. – 25 с.

11. Луцишин Г. Особливості взаємодії політичної нації та громадянського суспільства [Текст] / Г. Луцишин // Українська національна ідея реалії та перспективи розвитку. – 2010. –

Випуск 22. – С. 137–141.

12. Михальченко М. Цивілізаційна чи ціннісна розколоти́сть України? [Текст] / Микола Михальченко, Юрій Шайгородський // Політичний менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 18–28.

13. Кармазіна М. Партійний вимір російського націоналізму в Україні [Текст] / Марія Кармазіна // Політичний менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 29–41.

14. Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття [Текст] / А. Ф. Колодій – Л. : Астролябія, 2008. – 368 с.

15. Курас І. Ф. Регіональні аспекти етнополітики [Текст] / І. Ф. Курас // Етнополітика: історія та сучасність : статті, виступи, інтерв'ю 90-х років / І. Ф. Курас. – К. : ППІЕНД, 1999. – С. 275–285.

Ленджел Р. Гражданское общество в Украине: этнополитический аспект.

Анализируются проблемы этнонациональной политики в условиях становления гражданского общества. С углублением этнорегиональных отличий неотложной видится выработка новых подходов к сосуществованию и взаимодействию этнических сообществ между собой и к отношениям этнических сообществ и этнических групп с государством, повышение эффективности государственного и общественного регулирования этнополитической сферы.

Ключевые слова: гражданское общество, этнонациональная политика, этнические сообщества, политическая нация.

Lendjel R. Civil society in Ukraine: ethno-political aspect.

The problems of ethno-nation politics are analysed in the conditions of becoming of civil society. With deepening of ethno-region differences the urgent is see making of the new going near a coexistence and co-operation of ethnic associations inter se and to the relationships of ethnic associations and ethnic groups with the state, increase of efficiency of government and public control of ethno-political sphere.

Keywords: civil society, ethno-nation politics, ethnic associations, political nation.

Надійшла до редколегії: 27.04.14 р.

УДК 32-327.5:329.05

Д. С. Лікарчук

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

ІДЕОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЯК ЧИННИК ЗАГОСТРЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ КОНФЛІКТІВ

Політична ідеологія є одним із найважливіших факторів функціонування політичних процесів. Виходячи з дано положення, політична ідеологія є одним із рушійних чинників парламентських конфліктів, що змінює вирішення глобальних суспільних проблем. Адаже саме парламентські конфлікти, на основі ідеологічних чинників можуть здійснювати негативний вплив на стабільність існування суспільства.

Ключові слова: конфлікт, політичний конфлікт, парламентський конфлікт, політична ідеологія.

Різноманітність ідеологічних течій, враховуючи несхожість їх цінностей та принципів, поєднані тим, що віддають перевагу таким способам виходу з конфліктної ситуації, які не призводять до руйнування існуючої суспільної системи. У випадку назриваючого політичного конфлікту, зміни відбуваються поступово й легітимно.

Найдавнішими та найвідомішими ідеологіями сучасності є: ліберальна, консервативна та соціалістична. Кожна з зазначених ідеологій застосовує різні технології для «розпалювання» та вирішення політичних конфліктів в суспільстві.

Зародження і розвиток конфліктів, а також шляхи і форми їх вирішення та врегулювання тісно пов'язані з феноменом політичної ідеології. Ідеологія виконує ряд важливих для суспільства функцій: по-перше, вона сприяє інтеграції суспільства в цілому або окремих його частин навколо певних цінностей; по-друге, ідеологія може виконувати функцію легітимізації політичної влади

та її окремих інститутів; по-третє, ідеологія забезпечує мобілізацію людей, соціальних груп, цілих народів на рішення різних задач суспільного розвитку; по-четверте, політична ідеологія може виконувати функцію соціальної амортизації [2, с. 37].

Метою статті є проведення аналізу ідеологічного фактору парламентських конфліктів та виокремлення особливостей впливу ідеологічних факторів на перебіг подій в українському парламенті.

Різносторонні аспекти дослідження ідеологічного фактору в парламентських конфліктах, запропоновані такими зарубіжними дослідниками як: Д. Беллом, Е. Бернштейном, А. Дестют де Трасі, А. МакІнтайром, А. Смітом, Е. Шілзом, М. Штірнером.

Серед російських вчених, які досліджують ідеологічний фактор в парламентських конфліктах, слід виокремити: А. Анцупова, В. Куренну, С. Ланцова, Е. Сулова.